

ΙΝ.ΕΜ.Υ. - ΕΣΕΕ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΣΕΕ

Εξελίξεις στην Οικονομία & στο Εμπόριο

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΙΝΕΜΥ – ΕΣΕΕ

ΔΕΛΤΙΟ 4 | ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2018

«Οι απόψεις στο παρόν Δελτίο είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα της ΕΣΕΕ. Η ΕΣΕΕ δε φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια και την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει το Δελτίο».

Η οικονομία ανακάμπτει σταδιακά αλλά χωρίς ισχυρή δυναμική

Σύμφωνα με το τριμηνιαίο δελτίο του ΙΝ.ΕΜ.Υ. της ΕΣΕΕ, οι κυριότερες οικονομικές εξελίξεις κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους, τόσο στον κλάδο του Εμπορίου όσο και στην ελληνική οικονομία εν γένει, συνοψίζονται ως εξής:

- Θετική χαρακτηρίζεται η διατήρηση της ανόδου του πραγματικού ΑΕΠ και το τέταρτο τρίμηνο του 2017 (+1,9%), όπως ιδιαίτερα ενθαρρυντική είναι η πορεία των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, σε τριμηνιαία αλλά και σε ετήσια βάση (σχεδόν 30% και στις δύο περιπτώσεις), αν και θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη η «συνηθισμένη επιτάχυνση» των επενδύσεων στο τέλος κάθε έτους.
- Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό εμπόριο εκτός καυσίμων και λιπαντικών και ο αντίστοιχος Δείκτης Όγκου παρουσίασαν μικρή υποχώρηση. Ωστόσο, **καλύτερη ήταν η εξέλιξη του εποχικά διορθωμένου ΔΚΕ στο Χονδρικό εμπόριο και κυρίως του αντίστοιχου δείκτη στα Αυτοκίνητα.**
- Στην αγορά εργασίας, το ισοζύγιο προσλήψεων/αποχωρήσεων κατά το πρώτο τετράμηνο του 2018 είναι ιδιαίτερα θετικό και αποτελεί νέο ρεκόρ από το 2001.
- Στο Εμπόριο, οι πολύ μικρές (“micro”) επιχειρήσεις συνεχίζουν να καταγράφουν καλύτερες επιδόσεις **πλήρους απασχόλησης** σε σχέση με τις μεγαλύτερες στον κλάδο (91,3% έναντι 85,1%), σε αντίθεση με την κατάσταση που επικρατεί στο σύνολο της οικονομίας.
- Επιδείνωση και εξαιτίας της εποχικότητας εμφάνισε το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το πρώτο δίμηνο του έτους, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ελλείμματος της τάξεως του 1,88 δισ. €.
- Στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2018 το επίπεδο των τιμών (Εν.ΔΤΚ) παρέμεινε υποτονικό σε ετήσια βάση και κινήθηκε ελαφρώς αρνητικά σε μηνιαία.

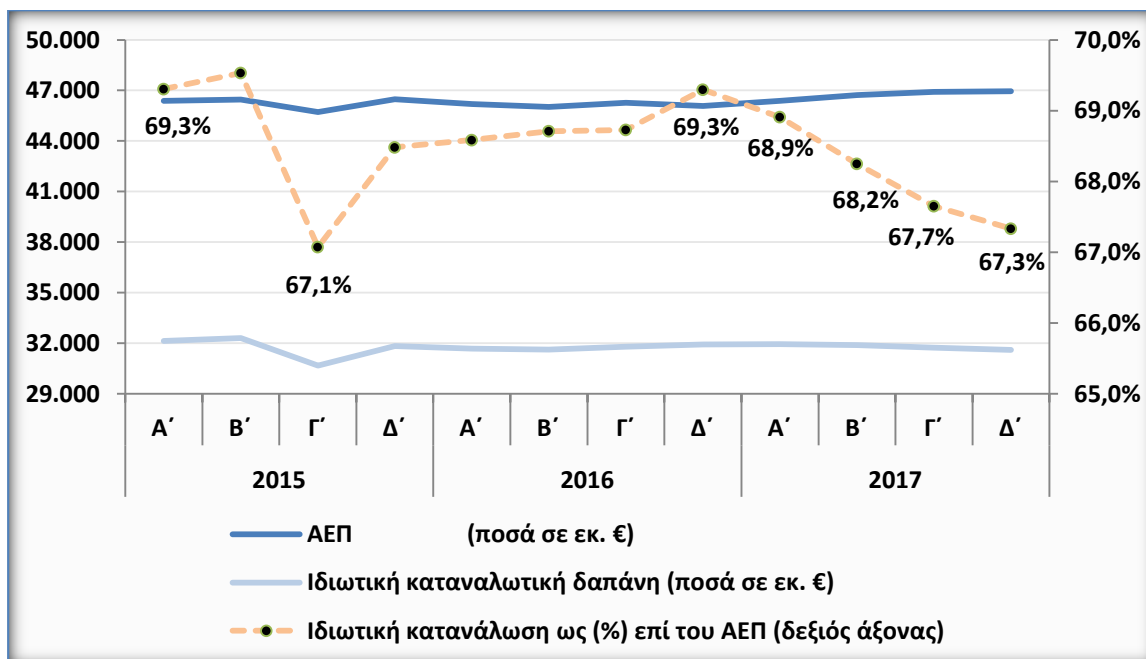
Η ελληνική οικονομία εμφανίζει βελτιωμένη εικόνα αλλά χωρίς ισχυρή δυναμική. Η επίτευξη του υπερ-πλεονάσματος (4,2% το 2017 έναντι υποχρέωσης 3,5% και της επίδοσης 3,8% το 2016) και η μεγάλη βελτίωση στη χρηματοδότηση του ασφαλιστικού δεν επαρκούν για να διασκεδάσουν τις ανησυχίες από τις εκκρεμότητες σχετικά με την ολοκλήρωση της τελευταίας αξιολόγησης και από τις επί τα χείρω αναθεωρήσεις των εκτιμήσεων για τη μεγέθυνση. Το Δημόσιο οφείλει ήδη 4,4 δισ. ευρώ στις επιχειρήσεις (με υποχρέωση εξόφλησης των καθυστερήσεων μέχρι τη λήξη του προγράμματος), περικλύπτει το ΠΔΕ, ενώ διογκώνεται η επιφυλακτικότητα για

τους ελληνικούς τίτλους εξαιτίας της μεγάλης μεταβλητότητας. Τέλος, οι ελπίδες για εξαιρετικά θετικές επιδόσεις στον τουρισμό περιορίζονται λόγω της δυναμικής επανεμφάνισης της Τουρκίας, η οποία συνεπικουρείται από τη μεγάλη πτώση στην ισοτιμία της λίρας, ενώ η άνοδος της διεθνούς τιμής πετρελαίου σε συνδυασμό με τους ήπιους ρυθμούς μεγέθυνσης της ευρωπαϊκής οικονομίας και τη σταδιακή συρρίκνωση της ποσοτικής χαλάρωσης αναμένεται να εντείνουν τις πιέσεις στις λιγότερο ισχυρές οικονομίες.

Πίνακας 1: Συνοπτική απεικόνιση των βασικότερων μεγεθών της ελληνικής Οικονομίας και του Εμπορίου (περιλαμβάνονται τα πλέον πρόσφατα στατιστικά δεδομένα)

	Περίοδος αναφοράς δημοσιευμένων στοιχείων	Μεταβολή προηγούμενης περιόδου	Ετήσια μεταβολή (γ-ο-γ)
ΑΕΠ (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) (Εποχικά & ημερολογιακά διορθωμένα στοιχεία, αλυσωτοί δείκτες όγκου)	Δ' τρίμηνο 2017	0,1%	1,9%
2. Εναρμονισμένος ΔτΚ (ΤτΕ)	Ιαν. – Μάρ. 2018	-0,8%	0,3%
3α. Απόλυτες Μεταβολές Απασχολουμένων (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)		- 87.372 άτομα	+ 87.768 άτομα
3β. Απόλυτες Μεταβολές Ανέργων (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Δ' τρίμηνο 2017	+ 36.782 Άτομα	- 117.146 άτομα
3.γ Ποσοστό Ανεργίας (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)			21,2%
4α. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος, εκτός καυσίμων - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Οκτ. – Δεκ. 2017	-0,6%	-0,5%
4β. Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος, εκτός καυσίμων - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)		-0,7%	-0,5%
5. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Δ' τρίμηνο 2017	-0,1%	2,4%
6. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στα Αυτοκίνητα (Κλάδος 45 – Εποχικά διορθωμένος - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Δ' τρίμηνο 2017	4,0%	10,1%
7. Ισοζύγιο Αγαθών & Υπηρεσιών (ΤτΕ)	Οκτ. – Δεκ. 2017	+7.658,0 εκ. €	0,0 εκ. €
8. Ισοζύγιο Προσλήψεων – Απολύσεων στο Λιανικό Εμπόριο (εξέλιξη ισοζυγίου - Εργάνη)	Ιαν. – Απρ. 2018	+261.024 άτομα	+30.056 άτομα
9α. Αξία ακάλυπτων επιταγών (Τειρεσίας - ποσά σε €)	Ιαν. – Μάρ. 2018	-8,3%	-40,2%
9β. Αξία απλήρωτων συναλλαγματικών (Τειρεσίας - ποσά σε €)		9,9%	-23,1%
10. Καταθέσεις/ρέπος Ιδιωτικού τομέα (ΤτΕ)		+1.192 εκ. €	+6.126 εκ. €
α. Μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων	Μάρτιος 2018	+674 εκ. €	+1.236 εκ. €

Διάγραμμα 1: Τριμηνιαία εξέλιξη ΑΕΠ - Ιδιωτικής Κατανάλωσης Νοικοκυριών & ΜΚΙΕΝ (εποχικά διορθωμένοι δείκτες, αλυσωτοί δείκτες όγκου 2010 - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

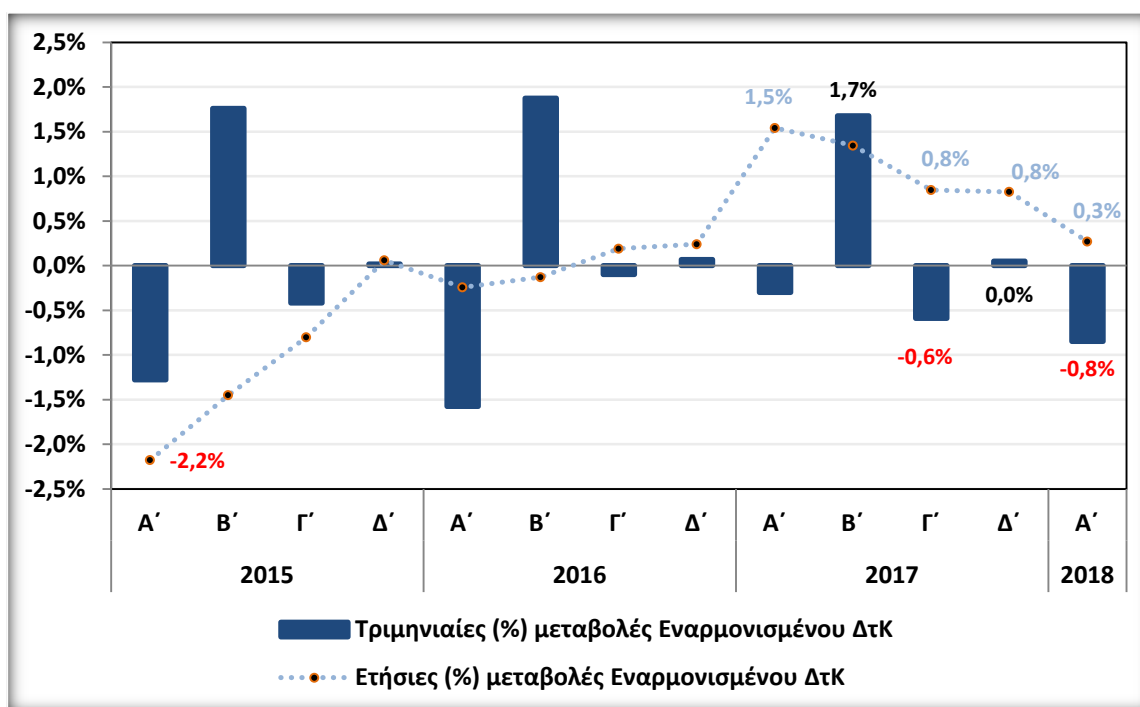

- Ανοδικά για 4^ο συνεχόμενο τρίμηνο κινήθηκε το πραγματικό ΑΕΠ τόσο σε τριμηνιαία (Δ'/Γ' Τρίμηνο 2017: +0,1%) όσο και σε ετήσια βάση (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: +1,9%). Ωστόσο, οι επιδόσεις αυτές είναι μικρότερες των αρχικών εκτιμήσεων, ακόμα και εκείνων που είχαν διατυπωθεί πρόσφατα στον Προϋπολογισμό του 2018. Ως εκ τούτου, η οικονομική μεγέθυνση για όλο το 2017 φέρεται να κλείνει στο 1,4%.
- Η κυριότερη ερμηνευτική παράμετρος της κατώτερης του αναμενομένου ενίσχυσης του ΑΕΠ απορρέει από την πτωτική πορεία της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία σε τριμηνιαία βάση εμφάνισε κάμψη 0,4% (Δ'/Γ' Τρίμηνο 2017), ενώ η ετήσια επίδοση ήταν ακόμη χαμηλότερη (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: -1,0%). Μάλιστα, επισημαίνεται πως ούτε η χορήγηση του κοινωνικού επιδόματος στα τέλη του 2017, ούτε το δώρο των Χριστουγέννων για τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα κατόρθωσαν να τονώσουν την καταναλωτική δαπάνη Νοικοκυριών & ΜΚΙΕΝ, η οποία παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη (2017/2016: +0,1%).
- Οι αυξημένες υποχρεώσεις νοικοκυριών και επιχειρήσεων το 2017 (φορολογικές, ασφαλιστικές κ.ά.) και η διόγκωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών στις Εφορίες (περίπου +13 δις ευρώ το 2017) περιόρισαν τη ζήτηση. Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με την άνοδο του ΑΕΠ, είχαν σαν αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση του δείκτη ιδιωτικής κατανάλωσης/ΑΕΠ το Δ' Τρίμηνο του 2017 (67,3%). Η εν λόγω εξέλιξη συνιστά τη χαμηλότερη επίδοση των τελευταίων 9 τριμήνων, ύστερα από

εκείνη του Γ΄ Τριμήνου 2015 (επιβολή Capital Controls), και αποτελούσε προβεβλημένο στόχο των θεσμών στην προσπάθεια απελευθέρωσης πόρων για επενδύσεις.

- Αντιθέτως, ιδιαίτερα ενθαρρυντικά είναι τα μηνύματα που προκύπτουν από την πορεία των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου το τελευταίο τρίμηνο του 2017. Πιο αναλυτικά, η αύξησή τους, τόσο σε σύγκριση με το Γ΄ Τρίμηνο του ίδιου έτους (+27,8%) όσο και με το Δ΄ Τρίμηνο του 2016 (+28,9%), οφείλεται κατά βάση στην για ακόμη ένα έτος άκρως ικανοποιητική πορεία του Τουρισμού αλλά και στον κλάδο των Μεταφορών. Αυτό είχε ως συνέπεια ο δείκτης Ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου/ΑΕΠ στο Δ΄ Τρίμηνο του 2017 να αναρριχηθεί στο 14,6%, από 11,4% στο Γ΄ Τρίμηνο του ίδιου έτους.

Διάγραμμα 2: Ετήσια & τριμηνιαία εξέλιξη του Εναρμονισμένου ΔτΚ (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Μ.Ο. Δεικτών Τριμήνων)

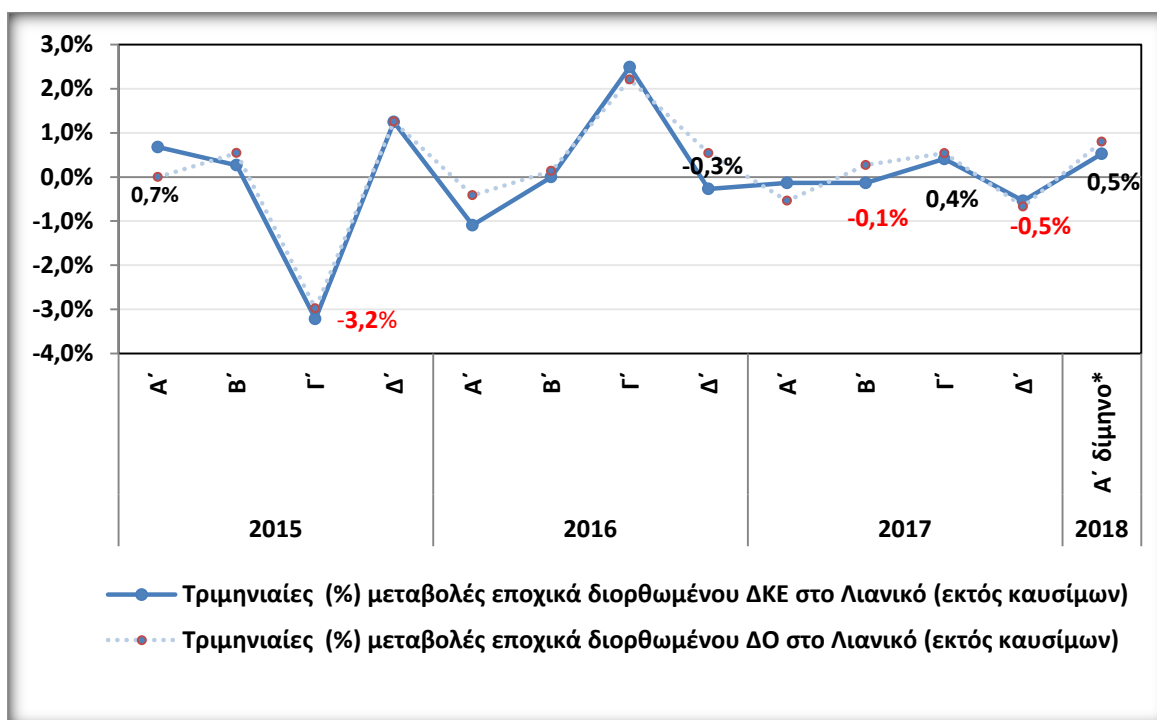

- Πτωτικά σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2017 κινήθηκε το επίπεδο τιμών - Εναρμονισμένος ΔτΚ - στο Α΄ Τρίμηνο του τρέχοντος έτους (Α΄ Τρίμηνο 2018/Δ΄ Τρίμηνο 2017: -0,8%), ενώ η ετήσια μεταβολή του να κινήθηκε οριακά ανοδικά (Α΄ Τρίμηνο 2018/2017: +0,3%). Η παραπάνω εξέλιξη είχε σαν αποτέλεσμα ο ετήσιος πληθωρισμός να διαμορφωθεί στο +1,1% (2017/2016), με το ρυθμό αύξησής του όμως να περιορίζεται από το δεύτερο εξάμηνο του 2017 και μετά.
- Ως εκ τούτου, η σχεδιαζόμενη σταδιακή άρση της χαλαρής νομισματικής πολιτικής

από την ΕΚΤ δεν εξυπηρετεί στην υφιστάμενη συγκυρία την ελληνική οικονομία αφού ο πληθωρισμός παραμένει υποτονικός, σημαντικά μικρότερος από τον επίσημο στόχο της, ο οποίος εκφράζεται ως «χαμηλότερα αλλά κοντά στο 2%».

- Η υποχώρηση των τιμών σε όρους τριμήνου προκύπτει κατά κύριο λόγο εξαιτίας της ελλιπούς ζήτησης, ως απόρροια της αβεβαιότητας αλλά και των χαμηλών προσδοκιών (συρρίκνωση του αφορολογήτου ορίου στο μέλλον, μείωση συντάξεων στο τέλος του έτους κλπ). Για το λόγο αυτό εντείνεται στην ουσία η διστακτικότητα των καταναλωτών, συγκρατείται η ζήτηση και εξανεμίζονται οι πληθωριστικές πιέσεις.
- Τέλος, η εξήγηση για τον υποτονικό πληθωρισμό θα πρέπει επίσης να συμπεριλάβει δύο παραμέτρους: Αφενός το γεγονός ότι η ανάπτυξη στηρίχθηκε στην αύξηση της επενδυτικής και όχι της καταναλωτικής ζήτησης και αφετέρου το μεγάλο παραγωγικό κενό μεταξύ των ρυθμών μεταβολής του πραγματικού και του δυνητικού ΑΕΠ.

Διάγραμμα 3: Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) & Δείκτη Όγκου (ΔΟ) στο Λιανικό Εμπόριο (εποχικά διορθωμένος, χωρίς καύσιμα - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. - Μ.Ο. Δεικτών τριμήνων)

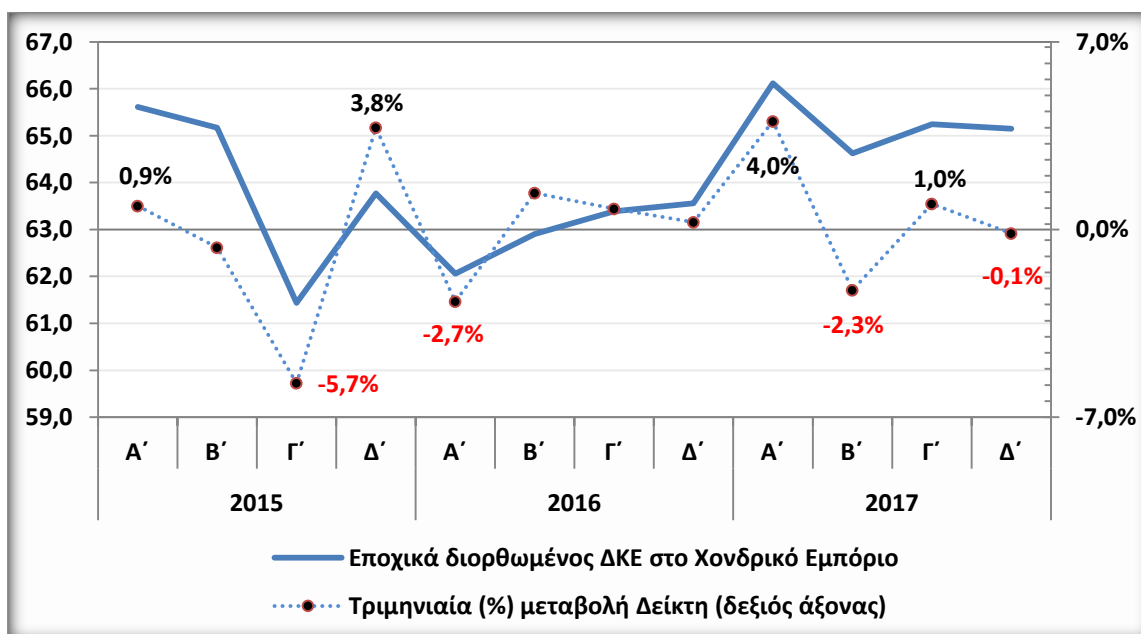
Σημείωση: Η αύξηση 0,5% που απεικονίζεται στο Α' δίμηνο του 2017 αφορά στη σύγκριση με το τελευταίο δίμηνο του 2017 (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2017)

- Τριμηνιαία ελαφρά υποχώρηση κατά 0,5% κατέγραψε ο εποχικά διορθωμένος ΔΚΕ

στο Λιανικό Εμπόριο το τελευταίο τρίμηνο του 2017 (Δ΄/ Γ΄ Τρίμηνο 2018), ενώ αντίθετα ισόποση τόνωση των πωλήσεων προκύπτει από τα μέχρι στιγμής διαθέσιμα στοιχεία του πρώτου διμήνου του 2018 (Ιαν.- Φεβρ. 2018/Νοέμβρ.- Δεκ. 2017). Σε ετήσια βάση ο ΔΚΕ το 2017 βελτιώθηκε κατά 0,9% σε σχέση με το 2016, επηρεασμένος ωστόσο καθοδικά από τις χαμηλές επιδόσεις του τετραμήνου Αυγούστου - Νοεμβρίου 2017.

- Εντούτοις σε ετήσια σύγκριση, τα δεδομένα των δύο πρώτων μηνών του 2018 καταδεικνύουν μία κάμψη του τζίρου (Ιαν. - Φεβρ. 2018/2017: -0,4%), υπογραμμίζοντας τη χειρότερη πορεία των φετινών γενικών χειμερινών εκπτώσεων έναντι εκείνων του 2017. Επιπρόσθετα, ο όγκος των πωλούμενων προϊόντων στο υπό εξέταση χρονικό διάστημα κατέγραψε μικρή ετήσια άνοδο (1^ο Δίμηνο 2018/2017: +0,3%), αντανακλώντας τη μείωση του επιπέδου των τιμών στο Λιανικό Εμπόριο, ως αποτέλεσμα των εκτεταμένων προσφορών και εκπτώσεων σε πληθώρα υποκατηγοριών του.

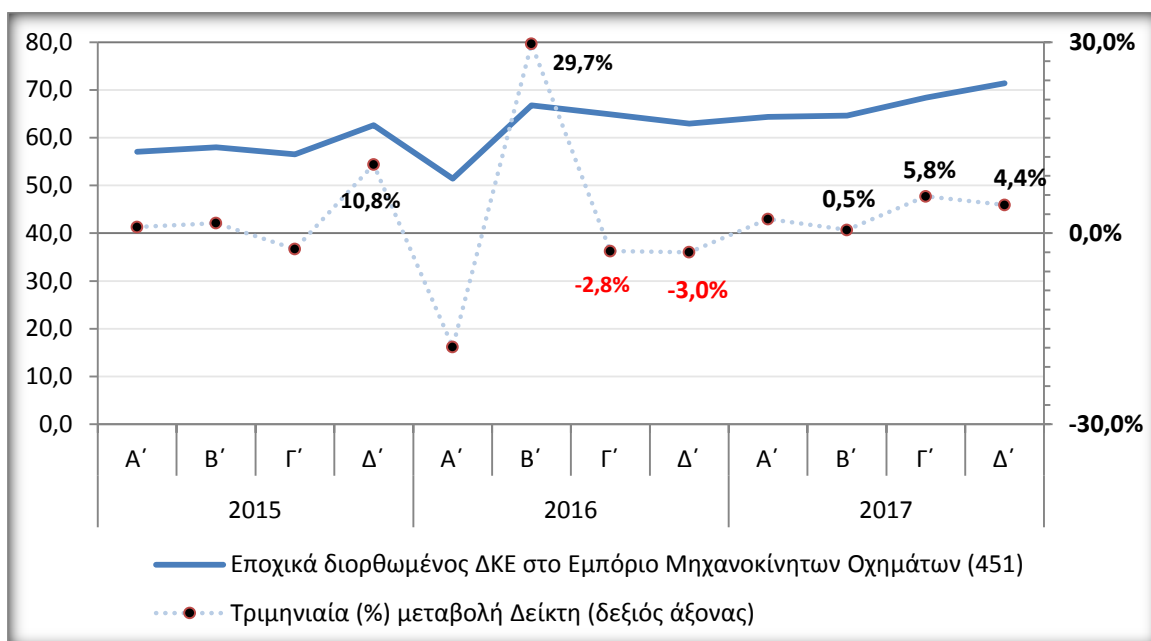
Διάγραμμα 4: Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο Χονδρικό Εμπόριο (εποχικά διορθωμένος - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Σχεδόν αμετάβλητος παρέμεινε ο εποχικά διορθωμένος ΔΚΕ στο Χονδρικό εμπόριο το τελευταίο τρίμηνο του 2017 (Δ΄/Γ΄ Τρίμηνο 2017: -0,1%), με την ετήσια μεταβολή του να καταγράφει για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο θετική επίδοση (Δ΄ Τρίμηνο 2017/2016: +2,5%). Η στασιμότητα του δείκτη την περίοδο μεταξύ των Δ΄ και Γ΄ Τριμήνων του παρελθόντος έτους θεωρείται αναμενόμενη εξαιτίας της ολοκλήρωσης, κατά το μεγαλύτερο μέρος, της τουριστικής δραστηριότητας και του

περιορισμού της ζήτησης, ενώ οι θετικές προσδοκίες για τις αφίξεις του 2018 εκτιμάται ότι θα αποτυπωθούν στα μεγέθη του χονδρικού το επόμενο τρίμηνο. Από την ετήσια σύγκριση των πωλήσεων χονδρικής (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: +2,5%) συνάγεται το συμπέρασμα πως η σταδιακή χαλάρωση των Capital Controls και οι ευνοϊκότερες εξελίξεις στην οικονομία βοήθησαν στη βελτίωση του κλίματος στην Αγορά.

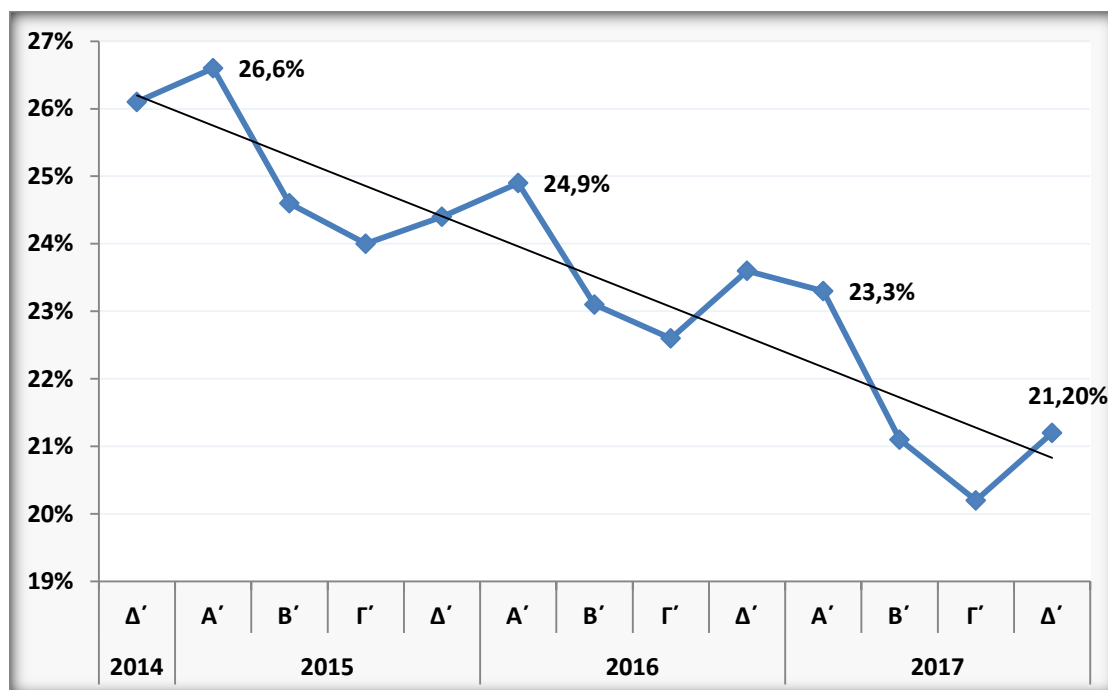
Διάγραμμα 5: Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο Εμπόριο Μηχανοκίνητων Οχημάτων (451) (εποχικά διορθωμένος - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Συνεχίστηκε και στο Δ' Τρίμηνο του 2017 η σταθερά ανοδική, κατά τη διάρκεια του 2017, πορεία του εποχικά διορθωμένου ΔΚΕ στο Εμπόριο Μηχανοκίνητων Οχημάτων, τόσο σε ετήσια (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: +13,5%) όσο και σε τριμηνιαία βάση (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: +4,4%).
- Ενδεικτικά επισημαίνεται πως ο δείκτης του τελευταίου τριμήνου του παρελθόντος έτους συνιστά την καλύτερη επίδοση των τελευταίων 6,5 ετών, δηλαδή από το Β' Τρίμηνο του 2011.
- Μάλιστα, η παραπάνω τάση επιβεβαιώνεται και από την ικανοποιητική πορεία των ετήσιων στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ., όσον αφορά στην κυκλοφορία των καινούργιων αυτοκινήτων του προηγούμενου έτους (2017/2016: +12,1%).
- Η εξήγηση για αυτή τη συμπεριφορά θα μπορούσε να αναζητηθεί, μεταξύ άλλων, στην ικανοποιητική πορεία της τουριστικής περιόδου, στη βελτίωση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, λόγω και της περαιτέρω χαλάρωσης των

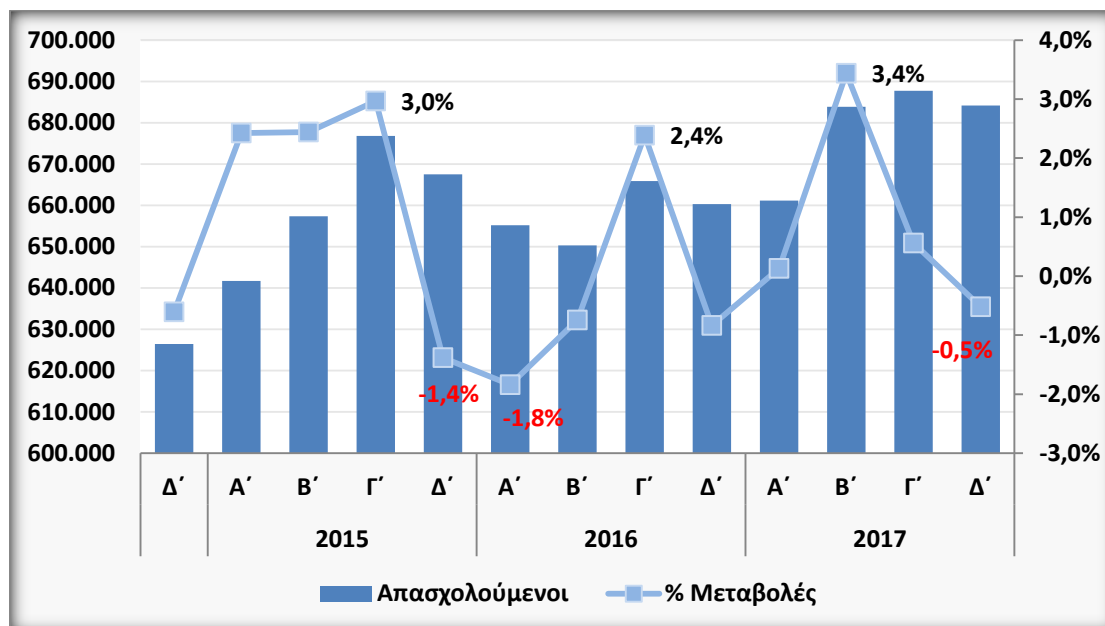
κεφαλαιακών περιορισμών, στις ισχυρότερες προσδοκίες καθώς η αγορά ανυπομονεί για την έγκαιρη ολοκλήρωση της τέταρτης αξιολόγησης, αλλά και στην επιβράδυνση της μείωσης του ρυθμού τραπεζικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα.

Διάγραμμα 6α: Επίπεδο ανεργίας (%) στην ελληνική οικονομία κατά τρίμηνο (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

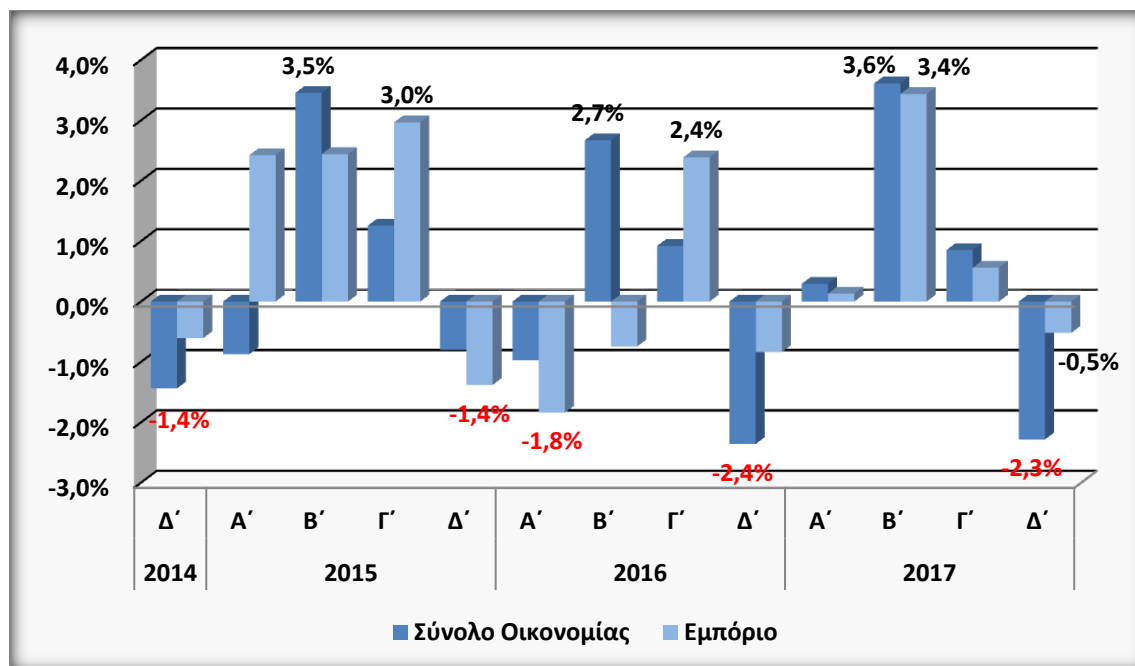
- Το χαρακτηριστικό της κυκλικότητας/εποχικότητας της οικονομικής δραστηριότητας, μετά από ένα ιδιαίτερα καλό, σε όρους αφίξεων Γ' τρίμηνο, ευθύνεται για την μικρή άνοδο του ποσοστού ανεργίας κατά το τελευταίο τρίμηνο του έτους.
- Ως εκ τούτου, η αύξηση κατά 3,8% του αριθμού των ανέργων συγκριτικά με το Γ' τρίμηνο χαρακτηρίζεται, ως ένα βαθμό, αναμενόμενη ενώ η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη συρρίκνωση των ανέργων κατά 10,4% σε ετήσια βάση (Δ' τρίμηνο 2017 με Δ' τρίμηνο 2016). Οι εξελίξεις αυτές είναι συμβατές με τη μεταβολή του ΑΕΠ το οποίο, σε σταθερές τιμές, συρρικνώθηκε σημαντικά (-6,1% σε τριμηνιαία βάση ενώ αυξήθηκε κατά 1,8% σε ετήσια –στοιχεία μη εποχικά διορθωμένα). Για το λόγο αυτό εκτιμάται πως η ανεργία θα διατηρήσει την πτωτική της πορεία, υπό τον όρο της επιτυχούς ολοκλήρωσης της τελευταίας αξιολόγησης, της επιβεβαίωσης της εξαιρετικής τουριστικής χρονιάς-ρεκόρ σε όρους αφίξεων αλλά και της συνέχισης των μεταρρυθμίσεων και μετά την ολοκλήρωση των μνημονίων.

Διάγραμμα 6β: Απασχολούμενοι στο εμπόριο και ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης κατά τρίμηνο (τριμηνιαία σύγκριση, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

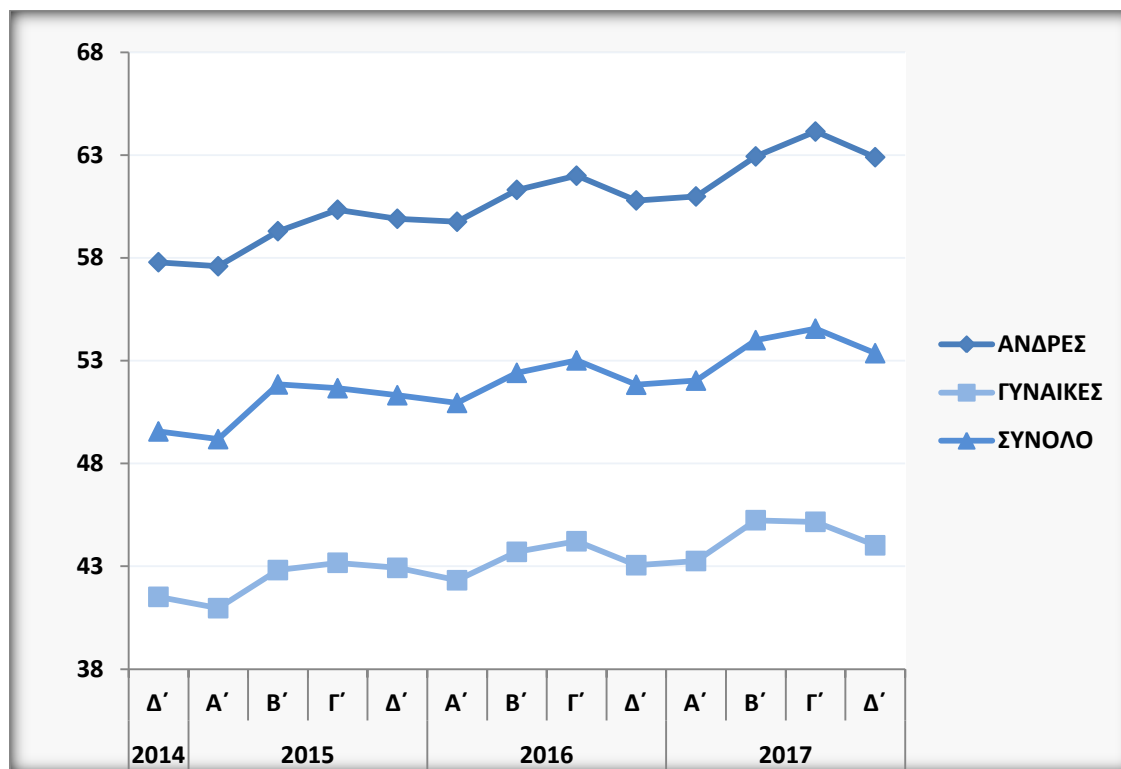
- Οι εξελίξεις αυτές επιβεβαιώνονται και από το πληροφοριακό σύστημα “ΕΡΓΑΝΗ”, το οποίο το τελευταίο τρίμηνο του 2017 κατέγραψε αρνητικό ισοζύγιο προσλήψεων/αποχωρήσεων κατά **122.326 θέσεις εργασίας** για το σύνολο της οικονομίας. Αντίθετα, τους πρώτους 4 μήνες του 2018 καταγράφεται θετικό ισοζύγιο προσλήψεων/ αποχωρήσεων κατά **155.826 θέσεις εργασίας**, το οποίο και αποτελεί νέο ρεκόρ από το 2001 για τη συγκεκριμένη περίοδο. Επιπλέον, παρατηρείται μικρή βελτίωση στην ποιότητα των συνολικών προσλήψεων το πρώτο τετράμηνο του 2018 αφού σχεδόν οι μισές θέσεις (49,8%) αφορούν πλήρη απασχόληση, με τα πολύ υψηλά όμως μερίδια της μερικής και της περιστασιακής να παραμένουν ενδεικτικά του είδους των ζητούμενων θέσεων εργασίας.
- Ιδιαίτερα για τον κλάδο του εμπορίου, το επίπεδο απασχόλησης κατά το Δ' τρίμηνο του 2017 (687.710 άτομα) είναι βελτιωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016 και αποτελεί την καλύτερη επίδοση Δ' τριμήνου από το 2011.
- Η επισήμανση αυτή δεν επιτρέπει εφησυχασμό, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη πως οι ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης θα παραμείνουν υποτονικοί το επόμενο χρονικό διάστημα, αναθεωρημένοι προς τα κάτω σε σχέση με το παρελθόν. Ως εκ τούτου, οι προβλέψεις για τη συρρίκνωση της ανεργίας στη χώρα κάνουν λόγω για χαμηλής έντασης αποκλιμάκωση. Η Ελλάδα δεν διαθέτει άλλη επιλογή από το προσελκύσει περισσότερες επενδύσεις και να βελτιώσει ουσιαστικά την παραγωγικότητά της, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στο ανθρώπινο κεφάλαιο.

Διάγραμμα 7: Ρυθμός μεταβολής των απασχολουμένων στο σύνολο της οικονομίας και στο Εμπόριο (τριμηνιαία σύγκριση, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Οι θετικές επιδόσεις στην αγορά εργασίας για τρία διαδοχικά τρίμηνα στον κλάδο του εμπορίου διακόπτονται το τέταρτο τρίμηνο του 2017. Η πτώση της απασχόλησης στον κλάδο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο επαναλαμβάνεται σταθερά τα τελευταία έτη, γεγονός που υπογραμμίζει την ιδιαίτερη σημασία της τουριστικής περιόδου η οποία δεν μπορεί να αντισταθμιστεί από την συνήθη αύξηση της περιόδου των Χριστουγέννων.
- Θετικό μήνυμα απορρέει από το γεγονός πως η ποσοστιαία συρρίκνωση σε τριμηνιαία βάση της απασχόλησης στο εμπόριο κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2017 ήταν η μικρότερη τα τελευταία 7 χρόνια, γεγονός που ίσως σημάνει και τη σταδιακή αποκατάσταση της κανονικότητας. Σε κάθε περίπτωση, η απασχόληση στο εμπόριο δεν μπορεί να αναλυθεί αποσπασματικά αλλά σε συνδυασμό με τις εξελίξεις στο σύνολο της οικονομίας.
- Ειδικά για το **λιανικό εμπόριο**, το ισοζύγιο ρών μισθωτής απασχόλησης, βάσει του συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ» ανήλθε το πρώτο τετράμηνο του 2018 σε **5.896 άτομα**, σημαντικά διευρυμένο σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2017 (3.934 άτομα). Καθοριστικό ρόλο των ρών, όπως προκύπτει από τη μηνιαία ανάλυση των δεδομένων, φαίνεται να διαδραματίζει η τουριστική κίνηση αλλά και η εορτή του Πάσχα καθώς ο Ιανουάριος εμφανίζει σταθερά αρνητικό ισοζύγιο ενώ οι επόμενοι τρεις μήνες θετικό, με επιταχυνόμενο μάλιστα ρυθμό ενίσχυσης του ισοζυγίου.

Διάγραμμα 8: Δείκτης Απασχόλησης βάσει φύλου στο εμπόριο κατά τρίμηνο (άτομα εργάσιμης ηλικίας 15-64, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

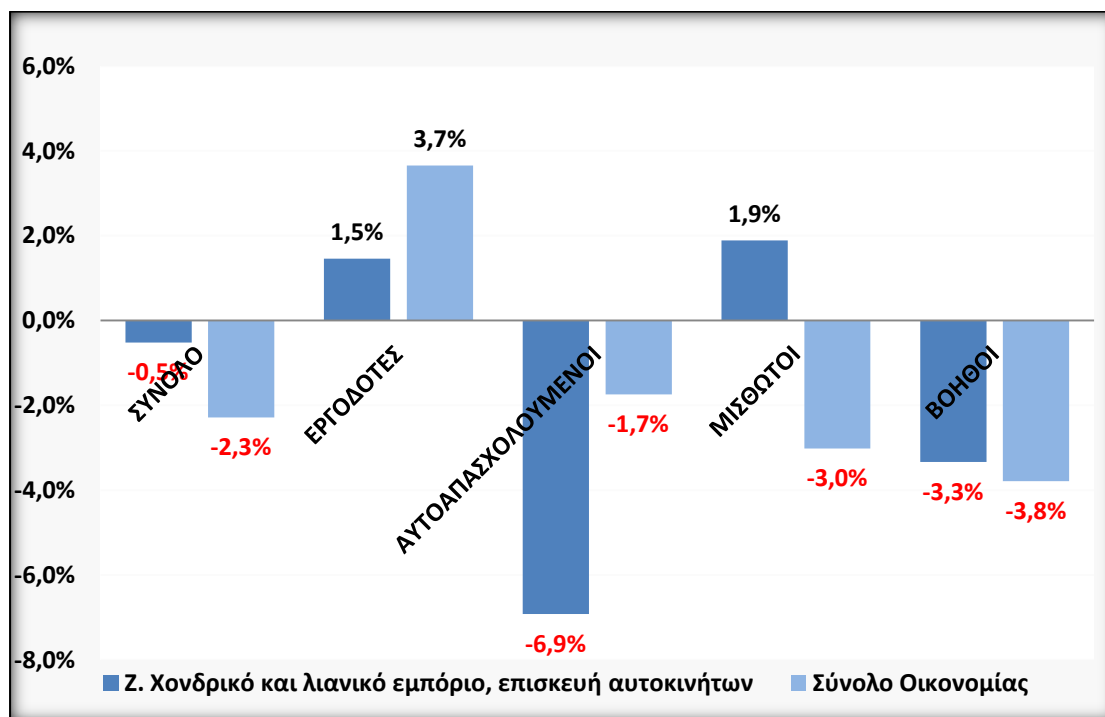

- Η επανεμφάνιση της εποχικότητας στις μεταβολές της αγοράς εργασίας αποτυπώνονται και στο συνολικό Δείκτη Απασχόλησης (=Απασχολούμενοι/ Σύνολο Δυναμικού). Το Δ' τρίμηνο του 2017 ο δείκτης υποχώρησε ελαφρώς σε 53,4 αλλά παραμένει ο υψηλότερος δείκτης Δ' τριμήνου από το 2011. Παρά τη θετική αυτή εξέλιξη, ο συγκεκριμένος δείκτης υπολείπεται σημαντικά του αντίστοιχου ευρωπαϊκού, γεγονός που υπογραμμίζει αφενός τις υφιστάμενες στρεβλώσεις στην ελληνική αγορά εργασίας και αφετέρου τα φτωχά αποτελέσματα των μέχρι σήμερα υιοθετημένων πολιτικών.
- Επιπρόσθετα, η ιδιαίτερα υψηλή ανεργία δεν αναμένεται να αποκλιμακωθεί σύντομα εξαιτίας του ισχυρού βαθμού υποαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού. Η προσέλκυση των επενδύσεων και η ταχύτερη εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων θα πρέπει να συνδυαστούν και με καλύτερη σύνδεση της αγοράς εργασίας με την εκπαίδευση και την κατάρτιση ώστε να αναδεικνύονται και να αξιοποιούνται πλήρως ο δεξιότητες των εργαζομένων.
- Ιδιαίτερα ενθαρρυντική κρίνεται η διατήρηση της ανοδικής πορείας των εργοδοτών τόσο στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας όσο και στον κλάδο του εμπορίου για ένα ακόμη τρίμηνο (Δ'/Γ' 2017). Στον τελευταίο δε, αυξάνονται σημαντικά και οι

μισθωτοί, ένδειξη αναμφίβολα θετική για τη δυναμική του κλάδου. Εντούτοις, η πτώση των αυτοαπασχολούμενων ενέχει δύο συνιστώσες: Αφενός κάποιιοι από τους αυτοαπασχολούμενους μετατράπηκαν σε εργοδότες ή και μισθωτούς και αφετέρου κάποιιοι διέκοψαν την ενεργή συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας, είτε λόγω συνταξιοδότησης είτε λόγω αδυναμίας εύρεσης απασχόλησης.

- Σε απόλυτα μεγέθη πάντως, η αύξηση των εργοδοτών τόσο στο σύνολο της οικονομίας όσο και στο εμπόριο (αλλά και των μισθωτών στο εμπόριο) δεν είναι σε θέση να αντισταθμίσει τις μεγάλες απώλειες των υπολοίπων κατηγοριών, γεγονός που πιστοποιείται και από την πτώση της απασχόλησης στο της σύνολο οικονομίας αλλά και στο συγκεκριμένο κλάδο.
- Επιπλέον, αναδεικνύεται η τάση μείωσης του λόγου μισθωτοί/ εργοδότες στο σύνολο της οικονομίας σε τριμηνιαία βάση. Αντίθετα, για την ίδια περίοδο, ο λόγος παραμένει αμετάβλητος, γεγονός που υπογραμμίζει την ιδιαίτερη δομή του ελληνικού εμπορίου.

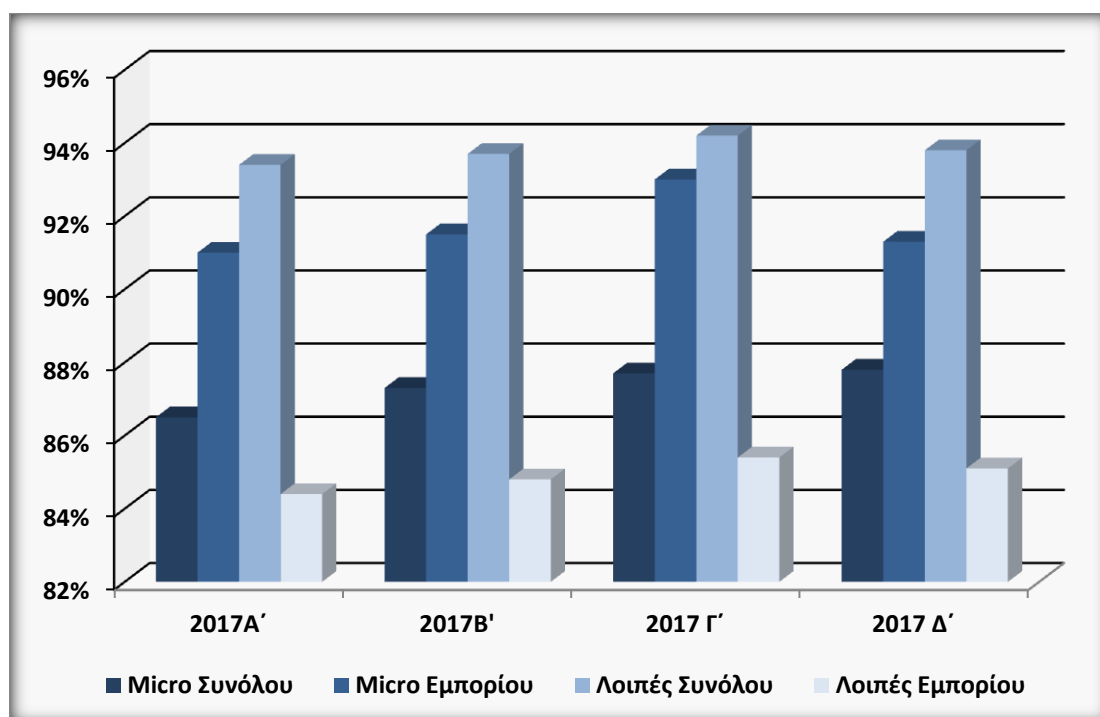
Διάγραμμα 9: Ποσοστιαία μεταβολή (%) Απασχολούμενων στο σύνολο της οικονομίας και στο Εμπόριο κατά θέση στο επάγγελμα, 2017 Δ' / 2017 Γ' (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Γενικότερα, μετά από μια μακρά περίοδο ύφεσης και απώλειας προϊόντος, οι προκλήσεις για την ελληνική οικονομία δεν έχουν ακόμη ξεπεραστεί. Η έξοδος στις

αγορές, μετά την ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος δεν θα είναι ούτε εύκολη αλλά ούτε και αυτονόητη, τη στιγμή μάλιστα που δεν έχει ξεκαθαρίσει το καθεστώς εξόδου (καθαρή έξοδος, προληπτική γραμμή πίστωσης, δημιουργία μεγάλου αποθέματος κλπ). Παράλληλα, η όποια ρύθμιση του χρέους έχει συνδεθεί με τη διατήρηση της δημοσιονομικής ισορροπίας και την προώθηση μεταρρυθμίσεων, ενώ η διαφωνία μεταξύ των δανειστών για τη διαχείρισή του δεν ενισχύει την εμπιστοσύνη.

Διάγραμμα 10: Μεριδία (%) πλήρους απασχόλησης στο εμπόριο κατά μέγεθος επιχείρησης, όλα τα τρίμηνα του 2017 (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

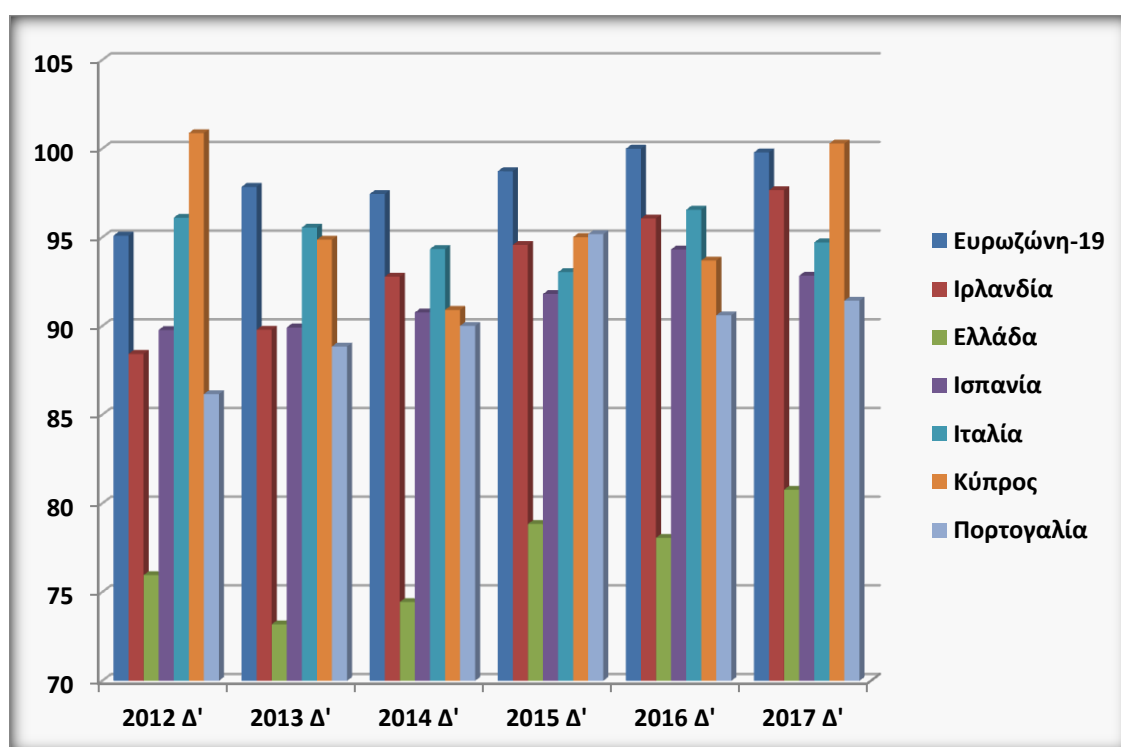

- Επιβεβαιώνεται για ένα ακόμη τρίμηνο πως στο σύνολο της οικονομίας οι πολύ μικρές-«micro» επιχειρήσεις (με έως 10 άτομα προσωπικό) παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά πλήρους απασχόλησης, σε σχέση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις (με προσωπικό 10 και πλέον ατόμων).
- Εντούτοις, η παραπάνω εικόνα αντιστρέφεται πλήρως στο **Εμπόριο** αφού στο συγκεκριμένο κλάδο **οι πολύ μικρές (“micro”) επιχειρήσεις ανθίστανται στις πιέσεις και εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά πλήρους απασχόλησης** σε σχέση με τις μεγαλύτερες του κλάδου. Έτσι, παρά το γεγονός ότι το εμπόριο αποτελεί κλάδο με διακυμάνσεις στην ένταση της δραστηριότητας λόγω εποχικότητας, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις σημειώνουν καλύτερες επιδόσεις σε ότι αφορά τη ζήτηση θέσεων πλήρους απασχόλησης, συγκριτικά με τις μεγαλύτερες του κλάδου.
- Η αιτία για αυτή την ίσως «παράδοξη» συμπεριφορά θα πρέπει να αναζητηθεί στους

παραδοσιακά ισχυρότερους δεσμούς που αναπτύσσουν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις με τους εργαζομένους, καθώς και στη σχετικά περιορισμένη δυνατότητα των πρώτων να αξιοποιήσουν τα οφέλη από τη γενικευμένη απορρύθμιση της αγοράς εργασίας.

- Γενικότερα, στα θετικά σημειώνεται η άνοδος της πλήρους απασχόλησης σε όλες τις κατηγορίες επιχειρήσεων (στις πολύ μικρές – «micro» αλλά και στις υπόλοιπες) και μάλιστα τόσο στον κλάδο του εμπορίου όσο και στο σύνολο της οικονομίας. Ως εκ τούτου, το ελληνικό εμπόριο, στο οποίο κυριαρχεί η επιχειρηματικότητα μικρού μεγέθους εκμετάλλευσης, δεν είναι μόνο ο μεγαλύτερος εργοδότης της χώρας αλλά ταυτόχρονα επιτυγχάνει υψηλότερες επιδόσεις και στον τομέα της ποιότητας απασχόλησης, συγκριτικά με το μέσο όρο της χώρας.

Διάγραμμα 11: Εξέλιξη της απασχόλησης στο Εμπόριο σε επιλεγμένες χώρες κατά το Δ' τρίμηνο (άτομα εργάσιμης ηλικίας 15-64, 2008 Δ' = 100, πηγή: Eurostat)

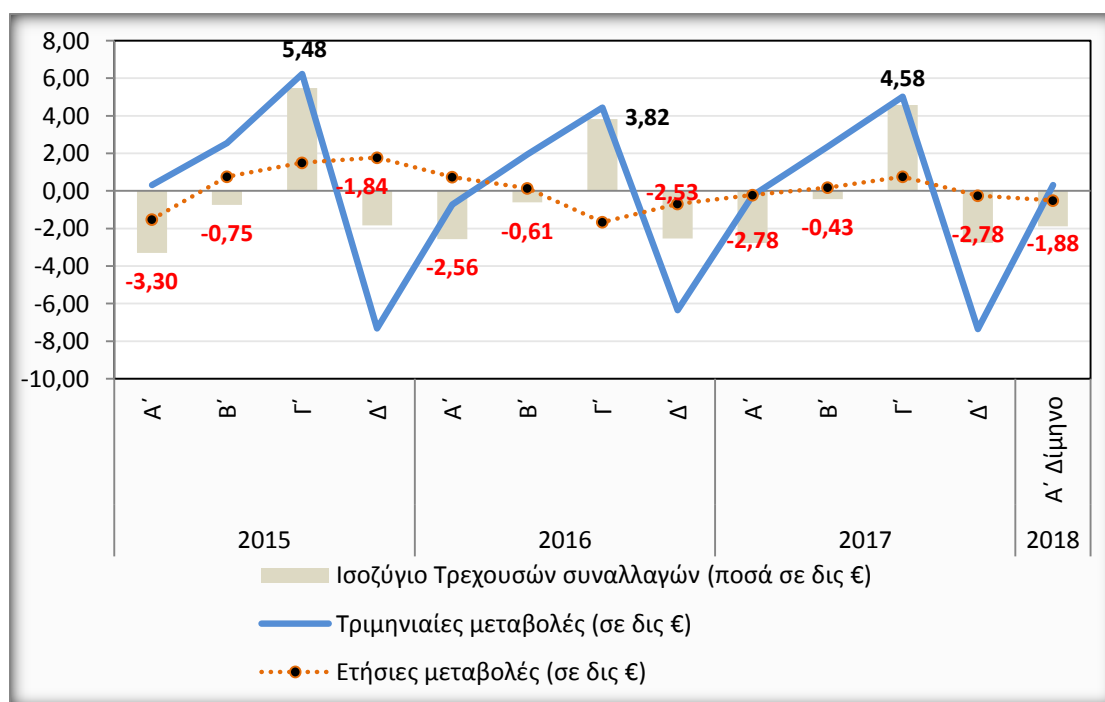

Σημείωση: Οι διακρατικές συγκρίσεις στο διάγραμμα πρέπει να γίνονται με προσοχή καθώς αντανακλούν τις εξελίξεις σε κάθε χώρα σε σχέση με το Δ' τρίμηνο του 2008.

- Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση της απασχόλησης στο εμπόριο κατά το Δ' τρίμηνο μεταξύ ευρωπαϊκών κρατών που είτε κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν σημαντικές οικονομικές προκλήσεις (Ισπανία και Ιταλία), είτε υπέγραψαν μνημόνια με τους θεσμούς (Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Κύπρος) και ακολούθησαν πολιτικές λιτότητας.

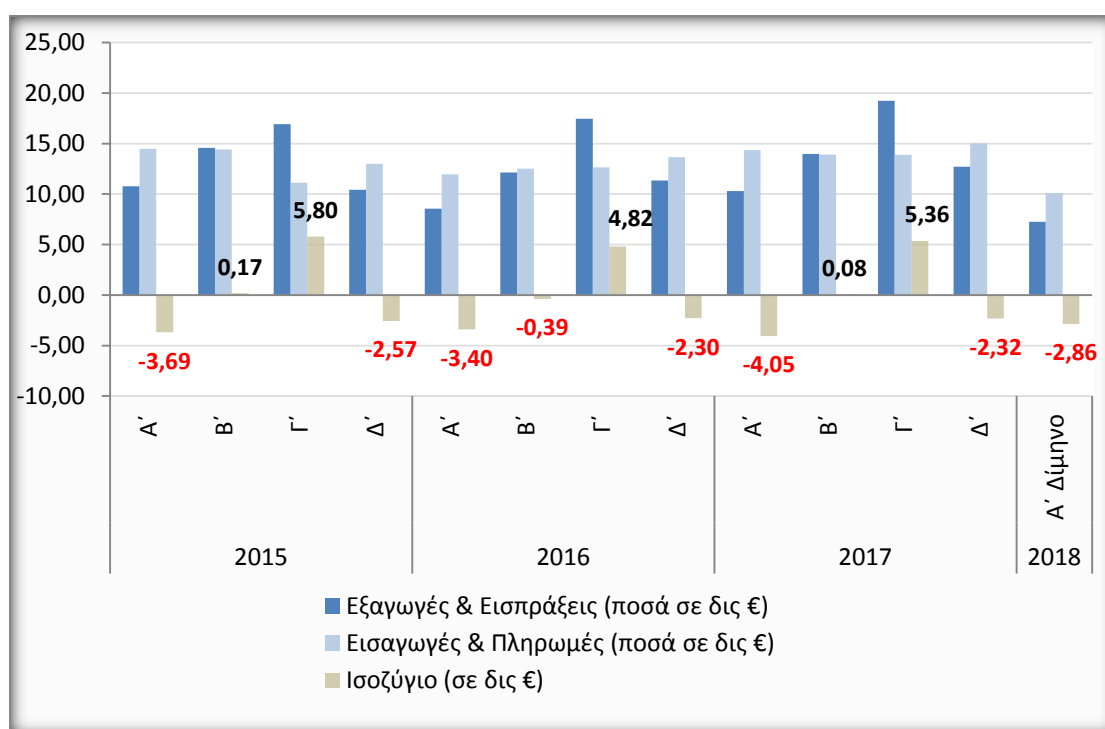
- Με εξαίρεση την Κύπρο, η οποία μόλις που ξεπέρασε το επίπεδο απασχόλησης του Δ' τριμήνου του 2008 αλλά και την Ευρωζώνη-19, η οποία το προσέγγισε επίσης οριακά, οι έτερες υπό εξέταση χώρες υπολείπονται σημαντικά του τριμήνου βάσης – Δ' 2008 (δείκτης σημαντικά χαμηλότερος του 100).
- Η Ιρλανδία φαίνεται να αντιμετωπίζει μικρότερες δυσκολίες αλλά οι θέσεις εργασίας στο εμπόριο στην Πορτογαλία και κυρίως στην Ελλάδα είναι κατά πολύ λιγότερες συγκριτικά με το Δ' τρίμηνο του 2008.
- Αυτό συνεπάγεται πως οι άλλες χώρες δεν έχουν ακόμη αναπληρώσει τις απώλειες στην απασχόληση του κλάδου από την εμφάνιση της κρίσης έως σήμερα.
- Επιπλέον, υπογραμμίζονται και οι διαρθρωτικές μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στην οικονομία και ιδιαίτερα στο εμπόριο, το οποίο με αφορμή την οικονομική κρίση υφίσταται έναν ολοκληρωτικό μετασχηματισμό, με τη χρήση των νέων τεχνολογιών να τείνει να υποκαταστήσει, εν μέρει τουλάχιστον, την παραδοσιακή δομή του.
- Ο παραπάνω προβληματισμός για την εξέλιξη της απασχόλησης στον κλάδο διογκώνεται περαιτέρω αν ληφθούν υπόψη οι συζητήσεις για το σταδιακό περιορισμό της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ (ιστορικά χαμηλά επιτόκια, πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης QE κλπ), η άνοδος των διεθνών τιμών πετρελαίου και οι γεωπολιτικές εντάσεις στην ανατολική μεσόγειο και στο Ιράν.

Διάγραμμα 12: Τριμηνιαίες και ετήσιες απόλυτες μεταβολές του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (πηγή: ΤτΕ – Μ.Ο. Δεικτών Τριμήνων)

- Επιδείνωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σημειώθηκε κατά τη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου του 2017, καθώς διογκώθηκε τόσο σε τριμηνιαία (Δ'/Γ' Τρίμηνο 2017: +7,36 δισ. €) όσο και σε ετήσια βάση (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: +0,25 δισ. €). Ωστόσο, η ιδιαίτερα ικανοποιητική επίδοση του Γ' Τριμήνου 2017, λόγω του αυξημένου πλεονάσματος ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών εξαιτίας του τουρισμού, συνετέλεσε στη υποχώρηση του ελλείμματος μεταξύ των ετών 2017/2016 κατά 0,47 δισ. €.

Διάγραμμα 13: Τριμηνιαία εξέλιξη Ισοζυγίου Αγαθών & Υπηρεσιών (σε απόλυτα ποσά - πηγή: ΤτΕ)

- Η τριμηνιαία μεταβολή του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών ανέδειξε, όπως άλλωστε ήταν αναμενόμενο, σημαντικό έλλειμμα της τάξεως των 2,32 δισ. € μεταξύ των Δ'/Γ' Τριμήνων 2017, εξαιτίας κυρίως της παραδοσιακά σημαντικής επιρροής του Τουρισμού (base effect). Αντίθετα, σε σύγκριση με το τελευταίο τρίμηνο του 2016 το έλλειμμα παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο. Μεταξύ των ετών 2017/2016 σημειώνεται υποχώρηση του ελλειμματικού ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών της τάξεως των 0,33 δισ. €, γεγονός που αποδίδεται στην υπέρσχυση του βελτιωμένου θετικού Ταξιδιωτικού & Μεταφορικού ισοζυγίου λόγω Τουρισμού έναντι του επιδεινούμενου αρνητικού ισοζυγίου Εμπορευμάτων.
- Από τα διαθέσιμα στοιχεία για το πρώτο δίμηνο του 2018, προκύπτει βελτίωση του

ελλείμματος ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (Ιαν.- Φεβρ. 2018/ Νοέμ.-Δεκ. 2017: -0,31 δισ. €), με την ετήσια μεταβολή του όμως να είναι ανοδική (Ιαν.- Φεβρ. 2018/2017: +0,51 δισ. €). Στο ίδιο χρονικό διάστημα, το ισοζύγιο αγαθών και πληρωμών επιδεινώνεται όχι μόνο σε ετήσια βάση (Α' Δίμηνο 2018/2017: -0,39 δισ. €) αλλά και σε σύγκριση με το τελευταίο δίμηνο του 2017 (Ιαν.- Φεβρ. 2018/Ιαν.- Φεβρ. 2017: -0,97 δισ. €).

- Οι παραπάνω διαπιστώσεις συνηγορούν στο γεγονός πως η βελτίωση των εξαγωγών σε συνδυασμό με την ολοένα και μεγαλύτερη συμβολή του Τουρισμού, αποτελούν σταθερές τόνωσης των εσόδων της χώρας. Εντούτοις, το μεγάλο πρόβλημα εντοπίζεται στην ταυτόχρονη διόγκωση των εισαγωγών, ο ρυθμός των οποίων αυξάνεται ταχύτερα από εκείνον των εξαγωγών, εξανεμίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις θετικές επιπτώσεις. Ζητούμενο πλέον είναι η υποκατάσταση των εισαγωγών η οποία όμως θα προέλθει μέσω της τόνωσης της παραγωγικής διαδικασίας που θα στηρίζεται στη χρήση εγχώριων πόρων, περιορίζοντας δραστικά την εξάρτηση από τις εισαγωγές.